

Pri čiščenju predmetov na dvorišču v Dragatušu.
Foto: Marko Smole, september 2016.

Aktivni udeleženci delavnice pred gradom Turn pri Dragatušu.
Foto: Marko Smole, september 2016.

UREJANJE ETNOGRAFSKE ZBIRKE V GRADU TURN V BREZNIKU PRI DRAGATUŠU

Etnološko-muzeološka delavnica Slovenskega etnološkega društva

V projektih delovne skupine za ljubitelje etnologije pri Slovenskem etnološkem društvu (SED) se zadnje obdobje vsako leto trudimo urediti vsaj eno zasebno zbirko in tako pomagati njenim lastnikom, da osmislijo svoje delo in ga predstavijo javnosti. Po nekaj obiskih v lanskem letu smo tako z lastnikom etnografske zbirke v nastajanju, našim članom Pavletom Adamom, junija letos izvedli še zadnje posvetovanje in pomoč na terenu – svetovanje za pripravo razstavnega prostora za predmete. Etnografske predmete so v družini zbirali že dolgo časa, a so jih skladiščili na težko dostopni podstrehi skednja. Ker pa je njegova družina že stoletje lastnica gradu Turn pri Dragatušu, v katerem je lepo ohranjena nekdanja kletna shramba, se je ta klet kar sama ponujala za prihodnji razstaveni prostor. V precej suhem prostoru je bilo treba osnovno sanirati stene z beljenjem in zapiranjem pozneje narejenih odprtih, urediti opečni tlak in zavarovati okna. Že junija smo pomagali pri prvem razvrščanju predmetov in transportu največjih kosov opreme za razstavo, s katerimi smo lahko opredelili arhitekturo prihodnje postavitve. Do septembra je lastnik v gradu, ki je delno v ruševinah, ustrezno pripravil klet, ki je ob občasnem zračenju dovolj suha za hranjenje lesenih, keramičnih in kovinskih predmetov, žal pa ne tudi tekstilnih.

V sklopu projekta delovne skupine smo na etnološko-muzeološki delavnici od 2. do 4. septembra 2016, ob sodelovanju Anje Moric iz Zavoda Putscherle iz Stare Cerkve in etnologinje Anite Matkovič, urejali etnografsko zbirko.

Pri delu so sodelovali etnologinje in člani SED, študentke in domačini iz okolice. Za razstavo smo pripravili začasne predstavitvene plakate, na katerih smo opisali družino Adam in njene dejavnosti, grad Turn in njegovo zgodovino ter dejavnosti, ki so s predmeti in orodji predstavljene na razstavi. Avtorji besedil smo Anja Moric, Anita Matkovič in Marko Smole.

Zbirka predmetov obsega žitne skrinje, kmetijsko, rokodelsko in vinogradniško orodje, orodje za predelavo lanu in konoplje vključno s statvami, ostalo hišno opremo in orodjem, zapravlživček ter konjsko in volovsko opremo. Večino predmetov je uporabljala družina Adam v Dragatušu in omogočajo vpogled v kmetijske in rokodelske dejavnosti tega dela Bele krajine. Gre za lesene in lončene predmete, delno z železnimi deli. Predmete smo pregledali in razdelili v sklope, spravili do gradu, jih očistili in impregnirali z osnovnimi zaščitnimi sredstvi. Predmete smo postavili v pregledno etnografsko zbirko, katere arhitekturna ureditev omogoča uporabo večjega dela prostora za druženje. Posebnost zbirke so velike stare tesarske žitne skrinje in popolno orodje za predelavo lanu in konoplje, pa tudi peč, ki stoji v prostoru nekdanje (pred oblastmi skrite) žganjekuhe in pri kateri se ob hladnih dnevih še vedno lahko pogrejete. Če je treba, tudi ob šilcu žganja.

V nedeljo, 4. septembra, je bila zbirka z manjšo, le dve uri prej napovedano slovesnostjo, ki se jo je poleg 30 obiskovalcev udeležil celo predsednik krajevne skupnosti, tudi

* Marko Smole, mag. elektr., vodja mednarodne poletne delavnice, Stanežiče 34b, 1210 Ljubljana Šentvid; smole.marko@gmail.com.

javno odprta. Naše dejavnosti so bile objavljene na družabnih omrežjih, na lokalnem radiu ter v časopisu, tako da so lahko ljudje spremljali, kaj se dogaja. Za konec naj

Pavletu in njegovi družini zaželimo veliko veselja pri vodenjih po zbirki, domačinom v sosesčini pa dobre volje pri odkrivanju starih zgodb in pesmic, povezanih z gradom.

SEMINAR INTERPRETACIJA ETNOLOŠKE DEDIŠČINE

V soboto, 17. septembra 2016, je na Ljubljanskem gradu in v Botaničnem vrtu Univerze v Ljubljani v organizaciji Slovenskega etnološkega društva in Mestne občine Ljubljana potekal seminar *Interpretacija etnološke dediščine*. Posvečen je bil programom v podporo slovenskemu čebelarstvu in Ljubljani – Zeleni prestolnici Evrope 2016.

Najprej smo si udeleženci pod vodstvom avtorice mag. Tite Porenta na Ljubljanskem gradu ogledali razstavo *Ohranimo čebele*, nato pa sta nam v Botaničnem vrtu spregovorila urbani čebelar Gorazd Trušnovec (Društvo Urbani čebelar) in Maruška Markovčič (Mestna občina Ljubljana), ki je predstavila projekt *Čebelja pot*. Po odmoru v čajnici Primula smo udeleženci razpravljali o vsebinskih predlogih, vidikih in oblikah dela za dopolnitev etnoloških in drugih kulturnih vsebin na *Čebelji poti*. Pogovor iz izbranimi sogovorniki sta vodili mag. Tita Porenta (Čebelarški muzej v Radovljici) in Maruška Markovčič (Mestna občina Ljubljana), ki sta seminar tudi organizirali.

Letos v Sloveniji potekata vsaj dva odmevna projekta, ki sta povezana z delom etnologov na različnih področjih, predvsem pa v zvezi s trajnostnim razvojem v čebelarstvu. To sta razglasitev Ljubljane za Zeleno prestolnico Evrope 2016 in promocija razglasitve 20. maja za mednarodni dan čebel, ki naj bi ga po napovedih Čebelarске zveze Slovenije prvič obeleževali v letu 2018.

Slovenski čebelarji so se v svoje stanovsko društvo organizirali že leta 1897. Leto pozneje so začeli izdajati svoj časopis *Slovenski čebelar*, ki izhaja neprekinjeno do danes. Čeprav slovenska etnologija še ne premore poglobljene monografske raziskave čebelarstva, pa vse etnološke sinteze kot tudi posamezna dela naših kolegov pričajo, da smo etnologi s čebelarstvom tesno povezani – kot raziskovalci čebelarске tradicije, kot skrbniki javnih zbirk poslikanih panjskih končnic ter druge premične in nepremične čebelarске dediščine, kot so na primer čebelnjaki, v zadnjem letu pa poteka tudi postopek za vpis pašnega čebelarstva v Register nesnovne kulturne dediščine. Med nami je tudi nekaj etnologov, ki se ljubiteljsko ukvarjajo s čebelarstvom. Od jeseni 2014 na pobudo Čebelarске zveze Slovenije in pod vodstvom Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in pre-

hrano RS poteka zelo intenzivna akcija, da bi Organizacija združenih narodov 20. maj razglasila za mednarodni dan čebel. Če bo Slovenija pri tem uspešna, bo poleg slovenskega športa to še ena izjemna promocija za našo državo, ki bo tudi etnologom omogočila izkoristiti nove priložnosti. Zakaj 20. maj? Tega dne leta 1734 je bil na Breznici blizu Bleda rojen naš največji čebelar Anton Janša, ki je pozneje postal prvi strokovni učitelj čebelarstva na Dunaju. Ta dan je Slovenija v času vse večje ogroženosti čebel in tudi naše avtohtone vrste, kranjske sivke, predlagala za obeležitev svetovnega dneva teh pomembnih žuželk, ki oprahujejo večino rastlin, od česar je odvisen tudi obstoj človeštva.

Ljubljana je v letu 2016 postala Zelena prestolnica Evrope. Naziv je prejela, ker je po besedah Evropske komisije naredila največ sprememb za trajnostni razvoj v najkrajšem časovnem obdobju. Slovensko glavno mesto je ena redkih evropskih prestolnic, ki se lahko pohvali z naravno pitno vodo brez predhodne obdelave. V mestnem jedru, kjer so prej vozili avtomobili in avtobusi, imajo danes prednost pešci in kolesarji. Javni potniški promet postaja uporabnikom vse bolj dostopen in prijazen. V projekt so kot ambasadorke vsebin vključene tudi četrtne skupnosti.

Razglasitev Ljubljane za Zeleno prestolnico Evrope 2016 je botrovala tudi pripravi medinstitucionalne razstave *Ohranimo čebele*, ki je bila med 20. majem in 25. septembrom 2016 na ogled na Ljubljanskem gradu. Pri tem projektu sta kot soorganizatorja sodelovala Javni zavod Ljubljanski grad in Čebelarški muzej, ki je v sodelovanju s Čebelarско zvezo Slovenije, Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, Mestno občino Ljubljana in OŠ Antona Janše iz Radovljice pripravil vsebinski del razstave. Kustodinja je mag. Tita Porenta iz Čebelarškega muzeja. Razstava je v prvem delu posvečena predstavitvi čebele (razvrščanju, biologiji in njenemu osnovnemu poslanstvu, oprahujevanju rastlin), v drugem delu predstavitvi čebelarjevega dela in čebeljim pridelkom oziroma njihovi uporabi, v tretjem delu pa slovenski čebelarški tradiciji, kulturni dediščini in simboliki.

Človek je s čebelo povezan, odkar je ozavestil svoj obstoj. Arheološki viri poročajo, da človeštvo poleg »klasičnega«

* Tita Porenta, mag. zgodovine, prof. zgodovine in univ. dipl. etnologinja, muzejska svetnica, Muzeji radovljiške občine – Čebelarški muzej, Linhartov trg 1, 4240 Radovljica; cebelarški.muzej@mro.si.